

Životné prostredie

REVUE PRE TEÓRIU A STAROSTLIVOSŤ O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

ROČNÍK XL

1/2006

Etické a estetické súvislosti hodnotenia prostredia

Pravda, dobro a krása sú bez nároku na poradie dôležitosti univerzálne veličiny, cieľ ľudských snažení počas celej histórie. V mene pravdy, dobra a krásy sa viedli vojny, dobývali nové svety, zakladali knižnice a univerzity. Keď prestala stačiť morálka, cesty k dobru začala hľadať spravodlivosť prostredníctvom zákonov, filozofia a ostatné vedy pravdu neustále hľadajú, umenie sprostredkúva krásu. Dobro sa vymedzovalo voči zlu, pravda voči klamstvu, omylu a neznalosti, krása voči ošklivosti.

Pravda, dobro a krása prakticky nikdy nevystupovali samostatne. Pravda a krása sa dostávali do vzťahu s morálkou. Známý filozof Ludwig Wittgenstein hovoril, že etika a estetika sú jedno, Kierkegaard považoval estetické a etické za vývojové štádiá človeka. Prirodzený pojem dobra sa rozvinul do subjektívnych až všeľudských vzťahov, do predstavy zabezpečiť dobro pre všetkých. Riadenia štátov, cirkevných a iných spoločenstiev v zásade sledovali aj túto víziu. Koncepcie pravdy (pravdivosti) a krásy mali tento cieľ podporovať. Etika dobra však sama na reflexiu environmentálnych problémov nestačí. Treba ju obohatiť o etiku vedomia vychádzajúcu z poznania ako funguje životné prostredie a čo z toho vyplýva pre posudzovanie zásahov človeka doň.

Umenie, ako producent krásnych vecí, sa v dejinách často stávalo aj nástrojom moci. Umelci poslúžili tomu najhoršiemu, čo z histórie poznáme. Krása reprezentovaná hyperbolizáciou a idealizáciou klasických vzorov pomáhala spoločensky legalizovať najtvrdšie totalitné režimy.

Estetika sa, samozrejme, nevyhla analýze krásy vecí (že sú krásne a ako sú krásne je relatívne jasné). Existujú kontrastné koncepcie pôvodu krásy – kantovská oslobodzuje krásu od vášne, freudovská siaha až do hlbín podvedomia. Krása však korešponduje aj so zdravím. Krásny je zdravý človek, zdravý strom, ale aj zdravý ekosystém.

Zmenil sa vzťah kultúry a prírody, alebo skôr jeho vnímanie, posudzovanie a konštituovanie. Lokálne činy majú globálne dôsledky, mení sa štruktúra a miera zodpovednosti, najmä ak sú prítomné primerané etické pozície. Pre prehlásenie: „toto nie je moja vec,“ sa zmenšilo teritórium. Ak má ľudstvo prekonať súčasnú environmentálnu krízu, musí svoje etické ohľady rozšíriť cez živočíšstvo a rastlinstvo na globálny ekosystém.

Mikuláš J. Lisický, Robert Špaček

Obsah

M. J. Lisický: Kvázikontinuita environmentálnej etiky: medzi vedou a morálnou normou .	5
J. Jurina: Nebezpečenstvo postmoderného morálneho relativizmu	10
Z. Androvičová: O environmentálnej zodpovednosti	14
E. Smolková: O súčasnosti a budúcnosti environmentálnej etiky	19
D. Špirko: Cnosti a necnosti hospodárskej a environmentálnej etiky	23
J. Spáčil, R. Špaček: Kontexty pravdivosti, krásy a dobra v architektúre mesta	27
Y. Sepänmaa: Aký typ lesa je krásny?	32
J. Špulerová: Funkcie nelesnej drevinovej vegetácie v krajine	37
Z. Lipský: Přeshraniční krajiny v Evropě	41
Tribúna	
P. Bláha: Urbánna slušnosť	47
Kontakty	
V. Kulhavý: Skauting – výchova v prírode, výchova k prírode	49
Aktuality	
M. Ružička: Štyridsať rokov starostlivosti o životné prostredie	3
D. Doricová: Ekoplagát 2005	51
bl: Životní prostředí na Zemi je už zničené	53
M. Huba: Súťaž o najlepšiu esej	54
Recenzie	
P. Eliáš: Nová publikácia o in-váznych a zavlčených druhoch	55

Contents

M. J. Lisický: On the Quasi-Continuity of Environmental Ethics: Between Science and Moral Norm	5
J. Jurina: The Risk of Postmodern Moral Relativism	10
Z. Androvičová: On Environmental Responsibility	14
E. Smolková: About the Presence and Future of Environmental Ethics	19
D. Špirko: Virtues (and Vices) of Economic and Environmental Ethics	23
J. Spáčil, R. Špaček: Contexts of Truth, Beauty and Good in the City Architecture ..	27
Y. Sepänmaa: What kind of Forest is Beautiful?	32
J. Špulerová: Functions of the Non-Forest Vegetation in the Landscape	37
Z. Lipský: Transfrontiers Landscapes in Europe	41
Tribune	
P. Bláha: Urban Decency	47
Contacts	
V. Kulhavý: Skauting – Education in Nature, Education to Nature	49
News	
M. Ružička: Forty Years to Environment Protection	3
D. Doricová: Eko-poster 2005	51
bl: The Environment Is Destroyed	53
M. Huba: Contest for the Best Essay	54
Review	
P. Eliáš: New Publication on Invasive and Spread Species	55

The Environment

REVUE FOR THEORY AND CARE OF THE ENVIRONMENT

VOLUME XL

1/2006

Ethical and Aesthetical Context of Environmental Valuation

Regardless of the order of importance, the truth, good and beauty are universal values, the aims of human effort during the whole history. In the name of the truth, good and beauty, the wars have been waged, new worlds occupied, libraries and universities founded. When morality held off, justice found the way to good by laws; philosophy and other sciences have been continuously searching for the truth; art mediates the beauty. Good was delimited against evil, truth against lie, mistake and ignorance, beauty against ugliness.

Truth, good and beauty never appear independently. Truth and beauty have been related to morality. The well-known philosopher Ludwig Wittgenstein said, that ethics and aesthetics are one entity, Kierkegaard considered aesthetics and ethics as evolutionary stages of man. The natural notion of good was developed from subjective up to universal relations – to the notion of ensuring good for everybody. Governance of states, of ecclesiastical and other communities have also followed this vision. The concept of truth and beauty has been always meant to support this aim. However, ethics of good alone is not enough to reflect environmental problems. It must be enriched with ethics of consciousness originating from the knowledge how environment works and how to assess human interferences.

Art, as the producer of beautiful things has often become a tool of power. Artists served also to the worst we know from history. Beauty presented by hyperbolisation and idealization of classical examples helped to socially legalize the most harsh autocratic regimes.

Aesthetics, of course, did not avoid an analysis of beauty of things (that they are beautiful and how beautiful they are, is relative). There are contrast concepts of the origin of beauty – Kant's releases beauty from passion, Freud's goes back up to the deepness of subconscious. Beauty corresponds also with health. Healthy man, healthy tree as well as healthy ecosystem are beautiful.

The relation to culture and nature, or rather their perception evaluation and constitution, have changed. Local activities have global consequences; the structure and degree of responsibility have changed, especially if there are adequate ethical positions. The statement "this is not my business" losses its territory. If mankind has to overcome the present environmental crisis, it must broaden its ethical view through flora and fauna to global ecosystem.

Mikuláš J. Lisický, Robert Špaček